

УДК 947.083



Н.М. Куліковська,
викладач,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету



В. Курінний,
студент, Херсонський
політехнічний коледж
Одеського
національного
політехнічного
університету

МОЯ «МАЛА БАТЬКІВЩИНА» (ІСТОРІЯ СЕЛА САДОВЕ, БІЛОЗЕРЬСЬКОГО РАЙОНУ, ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Н.М. Куліковська, В. Курінний.
Моя «Мала батьківщина» (історія села Садове, белозерського району, Херсонської області). Автори досліджують історію створення та розвитку села Садове у період з XVIII ст. по сьогоднішній день; аналізують встановлення радянської влади, період колективізації та боротьби з фашистськими окупантами; відбудову та період незалежності; зупиняється на заняттях, побуті, звичаях та традиціях місцевого населення.

N.M. Kulikovska, V. Kurinnyy. My "Little homeland" (story Sadovoe villages, Belozerskogo area Hersonskoy areas). The authors explore the village Sadove history and development during the period since the XVIII century till nowadays. They analyse the Soviet regime establishment, the collectivization period and the fight against the fascist invaders, the reconstruction and independence period. They also deal with the local population trades, life, customs and traditions.

Вступ. Ви ніколи не мріяли про те, щоб здійснити подорож у минуле? Скористатись машиною часу й поринути у сиву давнину? Обіцяю, це буде захоплююча пригода. Ще недавна, у дев'ятому класі, я відвідував гурток «Орієнтир» та «Патріот, де дізнався багато цікавого з історії нашої країни, яка є складовою минулого всього людства. А вступивши у 2012 році до Херсонського політехнічного коледжу, вирішив розпочати дослідницьку роботу з історії свого села Садове вже у гуртку «Джерело» під керівництвом викладача історії Куліковської Н.М.

Об'єкт дослідження – село Садове Білозерського району.

Предмет дослідження - становище селян: духовне і матеріальне, їх культурний розвиток.

Досягнення мети передбачає постановку і вирішення таких завдань:

- аналіз свідчень односельців;

- аналіз особливостей побуту місцевого населення у різні роки.

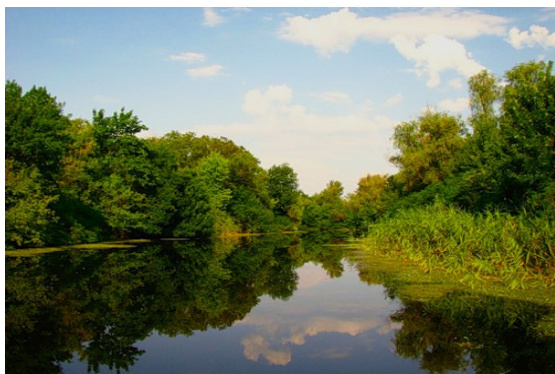
Отже, ця робота буде вашим компасом для далекої подорожі у минуле нашого району і мого села.

Актуальність теми зумовлюється необхідністю молодого покоління достеменно знати історію рідного народу та краю, своєї області, села. Виникає абсурдна ситуація – підлітки краще знають історію України або Все-

світню історію, ніж минуле своєї «маленької Батьківщини». Далеко не кожен пересічний студент чи людина старшого віку знає як жилося люду у певні історичні рамки. Дослідження може бути цікавим для звичайного студента, який цікавиться історією рідного краю. Із отриманих результатів дослідження буде зроблений висновок: як змінювався життєвий рівень селянства за різних політичних та економічних умов, буде всебічно висвітлено переваги та недоліки різних соціальних систем. Саме у цьому і полягає практична значущість представленої науково-дослідницької роботи. Отже, читаючи роботу можна побачити, що її метою є аналіз соціального та культурного рівня жителів села за різних політичних систем, економічного побуту Садового, на основі критично-комплексного виявлення літератури та джерел, а також на основі свідчень жителів вище вказаного села.

На даний проміжок часу все частіше в історичних працях починають згадуватись рівні культурного та матеріального розвитку народу. Це допомагає читачеві краще зорієнтуватись в історичній епосі, відчути її колорит. Проте, усе ж, таких праць недостатньо. Єдиним джерелом та носієм документальної інформації можуть бути архіви. Слід відмітити, що урядовим і партійним документам, державним архівам довіряти стовідсотково не можна, адже не факт, що там зосереджені не відретушовані матеріали. Усна ж історія – спогади, інтерв'ю, розповіді – дозволяє поряд з ретельно підібраними письмовими джерелами почути голос простого народу. Так, у роботі буде всебічно висвітлюватись за допомогою документів та свідчень жителів села поставлена тема, не опираючись на щось одне, а охоплюючи все разом.

Село Садове розміщене у мальовничому куточку Херсонщини, на річці Інгулець – правій притоці Дніпра, другої по значенню ріки Херсонської області. Довжина русла Інгульця – 549 км, при цьому довжина долини – близько 300 км. Інгулець – одна з самих звивистих річок Європи.



Здавна береги Інгульця привертати увагу кочівників. Зустрічаються тут археологічні пам'ятники кімерійського й скіфського часів, часів середньовіччя.

Рис. 1. Місцеві краєвиди

Докази цього ми знаходимо в книзі Д. Яворницького. Він робить спробу дослідити перебування людини в цій місцевості, вказуючи, що перші сліди людини, знайдені саме тут, відносяться ще до кам'яного віку. Свідченням цього він приводить перебування поблизу села печер на правому кам'янистому березі річки Інгулець. Всього їх п'ять, а сама цікава знаходиться приблизно на 10 верст вище гирла річки

Інгулець, між балками Дряпачихою та Вороніною. Печера ця звичайна, але в ній бачимо сліди людини. При обстеженні були знайдені: фаланга людської руки, залишки кісток різних степових птахів, кістяна голка, вугілля, залишки попелу.

Яворницький також вказує, що з II-го по XII століття в цій місцевості жили і кочували багато народностей, змінюючи один одного: готи, роксолани, болгари, авари, хазари, угри, печеніги та інші.

Активно заселяли ці місця й запорожці. У 1774 році на Інгульці налічувалося 11 козачих зимовників, багато з яких дали початок нинішнім селам. Села середнього плину Інгульця – одні з найстаріших нинішніх поселень Херсонщини. У дельті Інгульця лежить село Садове. Воно розташоване в 7 км на схід від Херсона, за Антонівкою й, власне кажучи, є передмістям Херсона. Садове виникло біля середини XVIII століття як запорозький зимовник Інгульської паланки. У 1778 році, коли було закладено Херсон, соратник Потьомкіна Михайло Леонтійович Фалеев заснував тут село, назване Фалеевкою. За заповітом воно перейшло родині Комстадіусів, які влаштували у ньому новий садибний будинок, розбили довкола нього розкішний парк. Орієнтиром для місця розташування цього неіснуючого нині комплексу може служити старий кам'яний сарай під черепичним дахом при самому в'їзді в село за невеликим садочком, де стоїть хрест-оберіг. На жаль, до наших днів від садибного ансамблю практично нічого не залишилося, лише самотній пам'ятник першому губернаторові Катеринослава, героєві російсько-турецької війни 1787-1791 років Івану Максимовичу Синельникову, «нависає» з обриву у широке інгульське устя. Монумент був зведений на початку XX століття на засоби правнучки Синельникової Софії Миколаївни, у першому шлюбі - Комстадіус. Автором проекту, ймовірно, варто вважати

губернського архітектора Казимира Квинто, що в 1902 році реставрував надгробний пам'ятник Синельникову в Катериинському соборі, на кошти Софії Миколаївни [2].



Рис. 2. Пам'ятник генерал-майорові І. М. Синельникову в с. Садове Білозерського району. Початок XX в.

На березі можна знайти старий занедбаний колодязь. Тут перебувала переправа на протилежний берег, де розкинулося село Микільське. Тому це місце називають ще Перевезенням, як і всю Інгульську паланку – Перевозькою. Устя Інгульця в цьому

місці красиве в будь-який час року, тому й подорож уздовж нього буде приємною.

До кінця 50-х років територія Херсонщини була повністю заселена. Найбільш численну групу населення склали українці – переселенці з Полтавської, Чернігівської та Київської губерній. Садове, деяким з них, стало новою Батьківщиною.

Провідними галузями сільськогосподарського виробництва було зернове господарство й тваринництво.

Всебічна народна творчість селян знаходила прояв у будівництві житла, у декоративно-прикладному мистецтві прикрашення житла, промислових виробів, у створенні обрядів, фольклорних здобутків.

Житло в селі зводилося, головним чином, із саману, глино-соломенної маси, рідше з каменю, більша частина населення споруджувала свої землянки без стелі (на сохах). Будинки заможних переселенців зрідка будувалися з цегли й покривалися черепицею. Основним же матеріалом покриття були солома й очерет. Двори звичайно були відкритими, струм, клуня і комора для протипожежної безпеки перебували окремо. Такі будівлі, як хлів, будувались звичайно у глибині садиби [2].

У селі вулиці йшли паралельно, часто переривалися провулками.

Для більшості населення Херсонщини основною їжею був хліб. Однак зібраного селянами врожаю хліба й кукурудзи ледь вистачало до наступного врожаю. У зв'язку із цим він випікався із суміші різного борошна й висівок; пшеничний і житній хліб вживався не весь рік. У Садове жителі займалися рибальством; риба солилася, сушилася й в'ялилася.

На Херсонщині існував такий художній промисел, як плетиво кошиків з верби, однак широкого розвитку він не одержав. Більш інтенсивно розвивалося ткацтво, що існувало майже в кожній родині. У широкому вживанні на території села перебували вишиті домотканні рушники, прикрашені рослинним орнаментом, а також зображенням жанрових сюжетів (характерно для території Белозерського району) [1].

Більшість своїх потреб селянські господарства задовольняли самі. Сорочки, запаски, шаровари, плахти виготовлялися із лляної й конопельної пряжі, іноді з вовни. Застосовувалися фарби рослинного й тваринного походження. Овечі шкіра й вовна також оброблялися на місці. Промисли селянства перебували на рівні ремесла, продукція якого лише зрідка надходила на ринок; вони виготовлялися в основному для особистого споживання.

Одяг односельчан XVIII ст. являв собою з'єднання українських, російських елементів, а також сільських і міських мотивів. Жіночі сорочки шилися із чотирикутним викочуванням для ший, корсетка – також з викочуванням. Жінки носили прямий сарафан і пальто. Костюм чоловіка поєднував елементи селянського традиційного костюма. Поширення одержали пальто, кожушки, косоворотки, жилетки й картузи.

Духовна культура місцевого населення перебувала під значним впливом традицій, занесених сюди наприкінці XVIII й у першій половині XIX століть переселенцями з Київської, Чернігівської й Полтавської губерній, а також місцевих традицій запорозького козацтва. Це спостерігається у звичаях, обрядах, мотивах народного декоративно-прикладного мистецтва населення Херсонського повіту. На території краю за традицією відзначалися новорічні свята з «водінням кози» і щедруванням.

Для фольклорних здобутків характерні історичні, козацькі й чумацькі пісні («Зажурився чумаченько», «Ой, стоїть явір над водою», «Ой, на горі-горі» й інші). У 30-40-х роках XIX ст. на Херсонщині була записана дума про повстання проти польських панів («Ой, чи добре пан Хмельницький починав»), що розповідають про підйом визвольного руху в 1648 р.

Існували традиційні звичаї, характерні для конкретних населених пунктів. Так для мого села мав місце неповторний обряд, пов'язаний зі святом на честь раку. Ловля раків була дохідним промислом. Тому в один з літніх днів знаходили великого рака, прикрашали його й несли від місця найбільш жвавої торгівлі по вулицях села. Ця досить довга процесія проходила в супроводі танців і співу, супроводжувалася грою на скрипці й бубні. Зародившись у першій половині XIX в., звичай дожив до початку XX в. [1].

Грянула революція 1917 р. У селі зосередився центр більшовицької влади – Ревком, де збирались жителі села і вирішували всі важливі питання. З 1918 року їм на зміну прийшла Сільська рада. Першим головою був Новицький Сафон Антонович, його заступником – Вороненко Андрій Максимович, а секретарем – Мухін Іван Васильович. Перші роки радянського правління були дуже важкими для селян. Революція і громадянська війна, яка відбувалася в країні, вимагали великих матеріальних і людських ресурсів. На захист завоювань молоді Республіки Рад мобілізовано 100 односельчан. У Фінській затоці загинули під час обстрілу Вороненко Леонід Михайлович і Малий Дмитро Єфимович, важко поранений в Ленінграді Вороненко Іларіон Михайлович.

Ось спогади Новицького Федора Сафоновича про ті часи. Важко жилося на селі, особливо бідним селянам. Ціна хліба з 1917-го по 1919 роки зросла більш ніж в 20 разів. Ось середня річна ціна на хліб в копійках за пуд с. Садове Микільської волості Херсонського повіту.

| Найменування продукції | середня річна ціна на хліб в коп. за пуд | | |
|------------------------|--|------|------|
| | 1917 | 1918 | 1919 |
| Пшениця | 300 | 1000 | 6500 |
| Жито | 200 | 700 | 4500 |
| Ячмінь | 250 | 800 | 4000 |

Необхідно було виконати продрозверстку, а виконувати було нічим. Грунт в цих місцях був сірий, піщаний, маловрожайний. У 1920 році при Пробному обмолоті зерна отримали 21 пуд з десятини, пшениці 14 пудів з десятини, ячменю – 8 пудів при плані 10.828 пудів. 1921 рік був важчим – хліб не вродив, почався голод. Люди різали худобу, продавали і обмінювали за продукти одяг.

Спогади Бицак Євдокії Олексіївни. У селі був створений комнезам.

Туди ввійшло 30 чоловіків і 6 жінок. Головою його був обраний Скрипка Костянтин, секретарем – Прохоров Йосип Климентійович, Новицький Йосип Михайлович – колега голови. Три члени з комнезаму ввійшли до складу членів сільських рад і всі питання вирішувались спільно. А проблем було багато. Не вистачало посівного матеріалу для посіву ярових – 996 пудів зерна. Необхідно було збільшити розміри обробленої землі до 50 гектарів. Маючи на увазі те, що на околиці села багато земель були незручними для оброблення, ділянки надавались далеко від хат, на відстані до 12 верст, що було дуже незручним для людей. Більш багатші селяни мали коней, свої плуги, косарки, віялки, а ті, у яких цього не було, наймалися до них на роботу [6].

Продовжувався розподіл селян на заможних та бідних. Бідним надавалась допомога, а сім'ям червоноармійців в першу чергу виділялась допомога насінням, інвентарем, кіньми. У колишньому панському маєтку в 1921 році розмістився дитячий будинок. В ньому проживали діти віком до 16 років, батьки яких загинули під час громадянської війни. Під час голодомору 1921 року багато з дітей померло. Дитячий будинок проіснував до 1923 року, а потім був переведений до Бехтер.

Був в селі й свій млин, який належала до революції Голубу Якову; лікарня, де фельдшером був Вороненко Іван Михайлович, а помічниками –



Малий Кузьма Семенович та Малий Григорій Семенович. Клубу та читального залу не було, у школі заняття не проходили, кущової промисловості не було, а з допоміжних промислів була тільки рибалка [6].

Рис.3. Краєвид Дніпра

Звіт Садівського виконкома Микільської області.

В господарстві нараховувалось 93 арби, 264 коня, 5 кінних молотарок. 3 1921 року сільська рада була переведена в село Широке (Антонівку). А в селі зостався, як представник Радянської влади, Сухий Іван Єфимович (із спо-

гадів Савченко Олени Павлівни). Існувала сільська рада в Антонівці до 1926 року, а потім, зважаючи, що в селі 192 господарства, 904 жителі, і у зв'язку з віддаленістю від Антонівки (7км), була відкрита інша сільська рада за рахунок Антонівської [7].

Комуна «Пролетарська праця», створена на основі економії, проіснувала до 1926 року . До цього часу панське майно розтягнули, зруйнували жіноче вчительське училище, вирубали сад. Люди руйнували все, що було їм чуже, що було панське, в надії змінити своє життя на краще. У зв'язку з цим Окрземрада вирішила ліквідувати радгосп «Пролетарський Труд», землі зарахувати в Держфонд, а забудови і матеріали забрати до Херсонського технікуму. В 1927 році заснували і ТСОЗ (товариство спільної обробки землі), до якої увійшли бідняки на добровільних починаннях. В 1928 році він був перейменований у радгосп «Промінь». У цей час почалась колективізація. Але люди до радгоспу вступали з неохотою .

Перший голова колгоспу Савченко Павло Микитович, його помічниками були: комуністи Новицький Микита Афоневич, Малий Нікіфор Петрович, Скрипка Дмитро Іванович, Савченко Микола Арсентійович, Вороненко Іларіон Михайлович; комсомольці Совченко Кіндрат Микитович, Новицький Тимофій Афоневич, Малий Данило Петрович. Вони агітували людей вступати до колгоспу , пояснювали їх переваги над індивідуальним господарюванням. Для тих, хто не входив до радгоспу «Промінь», у 1930 році заснували ще один новий колгосп «Воля», головою якого вибрали Вороненка Митрофана Кириловича. Важко він створювався: звезуть с/г інвентар, ведуть худобу на колгоспне подвір'я вранці, а за ніч розтягнуть по домівках - тяжко було розставатися з нажитим добром.

Не подобався такий поворот подій і колишнім куркулям та заможним селянам. Вони та їх сини збиралися укупі і шкодили, як тільки могли: паляли хліб, травили худобу, птиць , нападали на активістів, влаштовували бійки. Вони не виступали відкрито, але всі знали, що біди і зло йдуть від них.

Продрозверстка вступала в свої права при сільській раді були створені комісії щодо збору надлишків хліба в кулаків, до яких входили дільничий Степанов Михайло Романович , Білий Михайло Миронович, комсомольський актив. Прийшов 1933 рік — рік страшного голоду на Україні. Люди пухли від голоду у селі і прямо на вулиці вмирали. Односельці згадують, як помирав від голоду серед вулиці син комуніста Вороненко Никонора Калиновича, і як це було страшно бачити. Колгоспи чим могли допомагали людям. У їдальні готували похльобку і видавали пайок дітям раз на день. З усього села приходили сюди люди з кастрюлями, щоб поїсти якоїсь рідини та з'їсти шматочок хліба.

Розбудовувалось село, з'являлись нові будинки, вулиці, вечорами можна було відпочити в клубі, який знаходився в будівлі церкви.

22 червня 1941 року мирне життя радянських громадян перервала війна. Важким випробовуванням була вона як для всієї країни, так і для жителів с. Садове. Вже у перші дні війни за наказом партії і уряду 203 чол. садівців пішли на фронт боротися з ворогом, 93 з них так і не повернулись до рідної домівки. Вони пали смертю хоробрих на фронтах Великої Вітчизняної війни.

19 серпня 1941 року с. Садове ввійшли фашисти. Німці не милували нікого: ні дорослих, ні дітей. Виганяли їх з хат, рубали дерева, відбирали худобу, птицю, зерно, овочі, одяг. В „Актах з обліку збитків“, нанесених німецько - фашистськими загарбниками громадянам Херсонсько - сільського району, що зберігаються в облархіві, зазначено, що сума збитків, нанесених громадянам, вираховується тисячами карбованців. Так у Перерви Пелагеї Яківни німці забрали корову, свиню, знищили дерева, забрали зерно, стіл, стільці, човен, молоко, яйця, забрали дочку до Німеччини. Загальна сума збитків - 81200 крб.

У Голуб Віри Павлівни зруйнували дах, забрали корову, птицю, зерно, меблі, зруйнували сарай. Загальна сума збитків - 54500 крб. (акт № 41 від 3.06.1944р.) У Малої Лідії Семенівни забрали свиню, зерно, борошно, овочі, одяг, меблі та погнали етапом до Німеччини. Загальна сума боргу - 42 000 крб.. (акт № 116 від 03.06.1944р.). і так було майже в кожному будинку. За найменшу непокору німецькій владі жителі села піддавались покаранню, Тільки за те, що різали свиню без відома коменданта саджали на один рік до Херсонської в'язниці.

На роботи до Німеччини було відправлено більше 50 чоловік. І як довелося їм там жити, на чужій землі, можна судити хоча б за цими рядками: „ мамочко «ви передавайте привіт бабці Марійці, і бабці Гальці, і дідам, і всім сусідам, і Льоні, і Валі, і дітям і всім дівчатам. Нудьгую, мамочко, я за вами. Згадую вас на день разі 40 важко - тяжко в чужому краю». Так писала з Берліну в 1943 році Гембер Ганна. (І, Фонд 2244 опис 47 Колекція листів радянських громадян із німецько - фашистської каторги). [5]

За селом, біля теперішнього залізничного мосту, знаходився етапний табір для військовополонених . За колючим дротом у дерев'яних бараках, а зимою прямо на кризі помирали від ран, голоду і холоду радянські військовополонені. Їх тут же закопували у величезні рови (спогади Чайки Ганни Іванівни с. Придніпровське). У перші ж дні окупації був виданий зрадниками німецькій владі комуніст, голова колгоспу „ Промінь" Вороненко Іларіон Михайлович, залишений райкомом партії для підпільної роботи. Після допитів, які продовжувались 3 дні, його відвезли у невідомому напрямку і більше ні дружина, ні діти ніколи його не бачили (із спогадів доньки Ракицької Марії Іларіонівни). Але він живе і буде жити в пам'яті односельців. Його ім'ям названий провулок, де він жив.

Трагічно склалася доля і одного із перших комуністів села, першого голови колгоспу «Промінь» Савченка Павла Микитовича, який був залише-

ний райкомом партії для здійснення зв'язку з партизанами. Фашисти напали на його слід, влаштували засідку за селом, виводили ночами дружину і примушували кликати чоловіка. Незабаром його спіймали і закатували у Херсонській в'язниці в 1942 р. (із спогадів дружини Савченко Ірини Василівни). Загинули від рук катів Полінець Василь Степанович і Лазаренко Іван Васильович, які знищували німецьку пошту, розпаковували пакунки із награбованим майном. Німці повісили їх і тиждень нікого не підпускали, щоб всі бачили і боялися робити подібне. А було цим дітям по 13 років (спогади Бицак Євдокії Олександрівни).

Вбили німці Вороненко Меланію Тимофіївну, дівчинку - комсомолку 1927 р. народження, запідозривши її у зв'язках з партизанами. Не перерахувати всіх фашистських злодіянь. Відступаючи, фашисти знищили колгоспні приміщення, школу, медпункт, підірвали церкву, забрали худобу, одяг, продукти.

13 березня 1944р. с.Садове було звільнене частинами Червоної Армії. Серед загиблих молодший лейтенант Семен Андрійович Марченко, командир взводу 49 гвардійської дивізії. Він повторив подвиг О.Матросова - закрив своїм тілом амбразуру ворожого дзоту. Наказом президіума Верховної Ради СРСР від 3 червня 1944р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. На ознаменування його подвигу центральна вулиця с.Садове названа його ім'ям, на алеї Слави встановлений меморіальний камінь. [8]

Після вигнання фашистів люди повернулися додому, почали відбудувати зруйноване, заводити господарство. До осені відкрилася неповна середня школа, директором якої була Серeda Варвара Данилівна. Але не вистачало столів, лав, книг, необхідним був терміновий ремонт самої будівлі. Вимагали відбудувати колгоспні приміщення, медпункт, господарські будівлі. Життя, хоч і складне, продовжувалось люди жили, працювали вірили у швидку перемогу.

Значно змінилась і соціально - культурне обличчя села. У 1967 р. воно було повністю електрифіковане. За роки після Великої вітчизняної війни в селі побудованні: восьмирічна школа, медпункти, дитсадок, сільрада, літній кінотеатр, контора радгоспу, магазин.

У Садові був клуб на 150 місць, бібліотека з книжковим фондом 6954 екземплярів, працювало 4 торгові точки, відділення зв'язку, було проведено 8160 м. водопроводів, закладені 2 парки.

В особистому користуванні громадян з'явилися мотоцикли, радіоприймачі, телевізори.

У період 70-х і початок 80-х років соціально - культурному розвитку села надавалось мало значення. Будувались в основному господарські будівлі для потреб радгоспу: тракторна бригада, автогараж, будівлі для вирощення птиці, склад ядохімікатів, ремонтна майстерня, ферма КРС та свинофер-

ма. Із культурних будівель був побудований будинок культури на 350 місць, асфальтовано 1,5 км дороги.

У період 80-х і початок 90-х років на території с.Садове розміщалася центральна садиба радгоспу «Промінь», за якою було закріплено 2050 га сільськогосподарських угідь, в тому числі 1850 га ріллі. Напрямки радгоспу - виробництво м'яса свиней, птиці, великої рогатої худоби, а також вирощування зернових та кормових культур. За високі трудові досягнення більше 30 працівників сільського виробництва були нагороджені державними нагородами.

Соціально-культурному розвитку села надавалося мало значення. Будувалися в основному господарські будівлі для потреб радгоспу: тракторна бригада, автогараж, будівлі для вирощення птиці, склад ядохімікатів, ремонтна майстерня, ферма КРС та свиноферма.

Із культурних будівель був побудований будинок культури на 350 місць та дитячий садок, асфальтовано 1,5 км дороги.

На території сільської ради утворилося та функціонує 4 фермерські господарства «Лідер - Агро», «Екопрод», «Власник», «Ніка», а також приватні сільськогосподарські підприємства «Придніпровське», «Промінь», «Прія», «Аратта».

Сьогодні с.Садове живе мирним життям. Ростуть діти, вирощується хліб. Я хочу, щоб моє село стало ще гарнішим, а люди постійно посміхались і на обличчях ніколи не було смутку.

Висновок: Історія - це наше минуле, а своє минуле ми повинні знати, пам'ятати і пишатися ним. Усна ж історія – спогади, інтерв'ю, розповіді – дозволяє поряд з ретельно підібраними письмовими джерелами почути голос простого народу. Так, у роботі було всебічно висвітлено за допомогою документів та свідчень тему, не опираючись на щось одне, а охоплюючи все разом. Чи впоралися з поставленою метою? Це вже вирішувати Вам..

Література

- 1.З.С.Орлова, І.Д.Ратнер. З історії заселення Херсонщини / Коротенький довідник / Херсон, 1993. – 126 с.
- 2.Путешествие по Херсонщине. Энциклопедия-путеводитель [Текст] / Херсон. Наднипряночка, 2008. – 300 с.
- 3.http://bilozerka-admin.at.ua/index/istorichna_dovidka/0-10
- 4.<http://foto-planeta.com/ua/photo/330003.html>
- 5.<http://uk.wikipedia.org/wiki>.
- 6.<http://drymba.net/uk/1021485-selo-sadove-khersonska-bilozerskyy>
- 7.<http://www.myzip.com.ua/khersonska/bilozerskyi/sadove.html>
- 8.<http://www.shukach.com/en/node/9339>